

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

17 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący)
SSN Dariusz Pawłyszczke (sprawozdawca)
SSN Krzysztof Wesołowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 17 lipca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku S.A. w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 21 kwietnia 2022 r., XXVII Ca 535/21,
w sprawie z powództwa D.D.

przeciwko Bankowi S.A. w W.

o zapłatę,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od Banku S.A. w W. na rzecz D.D. 2700 (dwa tysiące siedemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

Dariusz Pawłyszczke
(R.N.)

Marcin Krajewski

Krzysztof Wesołowski

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym 9 września 2019 r. powódka (dalej: kredytobiorca)
wniosła o zasądzenie od pozwanego banku 55 407,41 zł z odsetkami tytułem zwrotu

świadczenia nienależnego, tj. rat kredytu waloryzowanego spłaconych w okresie od 6 września 2009 r. do 2 lutego 2019 r. w części wynikającej z waloryzacji oraz zmiennej części oprocentowania, W toku procesu zgłosiła roszczenie ewentualne o zasądzenie 55 208,42 zł z odsetkami tytułem zwrotu w całości rat spłaconych w okresie od 1 lutego 2009 r. do 2 maja 2013 r., ponieważ umowa kredytu w całości była nieważna.

Wyrokiem z 13 stycznia 2021 roku, VI C 1955/19, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie zasądził od banku na rzecz kredytobiorcy 55 407,41 zł z odsetkami tytułem zwrotu części świadczenia nienależnego w wysokości 154 795,86 zł, tj. rat spłaconych w okresie od 1 października 2009 r. do 1 lutego 2019 r., oraz oddalił powództwo w pozostałej części (co do części odsetek).

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację banku.

Sąd ten ustalił, że powódka 6 września 2005 r. zawarła z pozwanym bankiem umowę kredytu waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego (CHF). Wypłata kredytu miała nastąpić w złotych, a wypłacona suma miała zostać przeliczona na CHF według tabeli kursowej banku z dnia i godziny uruchomienia danej transzy kredytu. Wysokość kredytu ustalono na 237 770 zł, a okres kredytowania na 360 miesięcy. Kredytobiorca nie miał wystarczającej wiedzy o ryzyku kursowym, a bank nie zagwarantował mu rzetelnych informacji w tym zakresie.

Kredytobiorca spłacał kredyt zgodnie z umową i w okresie do 1 lutego 2019 r. spłacił 236 729,88 z, w tym 154 795,86 zł od 1 października 2009 r. (tj. w okresie 10 lat poprzedzających wniesienie pozwu).

Sąd drugiej instancji uznał za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy określające zasady przeliczenia udzielonego kredytu i spłacanych rat na CHF, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej. Sąd uznał przy tym, że postanowienia te wprawdzie określają główne świadczenia stron, lecz nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, ponieważ umowa nie zawierała mechanizmu kształtowania kursu CHF przez bank. Ze względu na brak kursu koniecznego do stosowania indeksacji wszystkie postanowienia

umowy dotyczące indeksacji są nieważne. Umowa nie może nadal obowiązywać bez kwestionowanych warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy.

Ze względu na nieważność umowy kredytobiorcy przysługiwało roszczenie o zwrot wszystkich spłat. Jednak kredytobiorca objął żądaniem pozwu tylko spłaty dokonane w okresie od 1 września 2009 r. do 1 lutego 2019 r. i tylko ich część w wysokości 55 407,41 zł, wynikającą ze stosowania niedozwolonych postanowień o indeksacji i zmiennym oprocentowaniu. Bank podniósł zarzut przedawnienia, który był zasadny co najwyżej co do raty w wysokości 1265,06 zł uiszczonej 1 września 2009 r. Sąd odwoławczy uznał zagadnienie przedawnienia za nieistotne, ponieważ nienależnie spełnione, nieprzedawnione spłaty dokonane w okresie od 1 października 2009 r. do 1 lutego 2019 r. wynoszą 154 795,86 zł i przewyższają żądanie pozwu. Dlatego powództwo co do roszczenia głównego podlegało uwzględnieniu w całości, a tym samym oddaleniu podlegała apelacja.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną i wniósł o jego uchylenie w całości zarzucając:

I. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 w zw. z art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2, art. 391 § 1, art. 187 § 1 pkt 1 i 3, art. 321 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c. przez brak jednoznacznego sprecyzowania w uzasadnieniu orzeczenia, jakiego okresu dotyczy żądana suma, bowiem powód w pozwie na pierwszym miejscu domagał się tzw. „odfrankowania” kredytu i żądał zwrotu nadpłaty w wysokości 55 407,41 zł powstałej w okresie od 6 września 2009 r. do 2 lutego 2019 r., a żądanie ewentualne obejmowało zwrot spłat za okres od 1 grudnia 2009 r. do 2 maja 2013 r., natomiast Sąd uwzględnił żądanie główne, nie rozważał żądania ewentualnego, zaś jako wystarczające do zasądzenia roszczenia głównego przyjął założenie, że wysokość nadpłaty kredytu na rzecz powódki w okresie od 6 września 2009 r. do 2 lutego 2019 r. wynosi 55 407,41 zł, albowiem roszczenie powódki dotyczyło zwrotu nadpłaconych rat w okresie od 6 września 2009 r. do 2 lutego 2019 r.; a skutkiem tego naruszenia jest:

1) brak pewności, co pozostaje objęte prawomocnością materialną, bowiem znana jest kwota, ale nie wiadomo jakich ram czasowych dotyczy;

2) uniemożliwienie dokonania prawidłowej kontroli kasacyjnej;

3) brak jednoznacznego określenia podstawy faktycznej i prawnej orzeczenia, w postaci sankcji zastosowanej w sprawie (abuzywność, nieważność względna lub bezzwzględna).

II. naruszenie prawa materialnego, tj.:

1) art. 385¹ § 1 i § 3 w zw. z art. 385² k.c. przez uznanie, iż dla oceny jednoznaczności (transparentności) postanowień umowy nie mają znaczenia okoliczności jej zawarcia, w tym świadomość kredytobiorcy wpływu zmian kursu CHF na jego zobowiązanie;

2) art. 385¹ § 1, art. 385 k.c. oraz art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 65 § 1 i 2 i art. 353¹ k.c. przez przyjęcie, że postanowienia umowy odnoszące się do ryzyka walutowego oraz spreadu walutowego są bezskuteczne z uwagi na ich abuzywność;

3) art. 65 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 3 pr.bank, art. 358 § 2 k.c. oraz z motywem 13 i art. 5 dyrektywy 93/13 przez przyjęcie, że wskazane przez skarżącego przepisy nie nadają się do zapełnienia luki wynikłej z odpadnięcia ryzyka kursowego, mimo że na skutek eliminacji z umowy postanowień odwołujących się do tabel kursowych banku do przeliczenia wypłaconej w złotych sumy na walutę indeksacji oraz do spłaconej części kredytu możliwe jest – w drodze wykładni umowy, a nie jej uzupełniania – zastosowanie kursów publikowanych przez NBP;

4) art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. XXVI i XLIX przepisów wprowadzających Kodeks cywilny oraz z motywem 13 i art. 5 dyrektywy 93/13 przez pominięcie okoliczności, że w polskim porządku prawnym istnieje zarówno zwyczaj stosowania dla rozliczeń kursu średniego NBP, jak i norma dyspozytywna pozwalająca zniwelować problem braku kursu w umowie, w wypadku niemożności odtworzenia treści umowy w drodze wykładni;

5) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 pr.bank i art. 5 k.c. oraz art. 6 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 2 i 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i 3 Traktatu o Unii Europejskiej przez ustalenie upadku lub nieważności umowy, w sytuacji gdy zastosowanie tak daleko idącej sankcji oznacza naruszenie podstawowych

zasad porządku prawnego, jakimi są zasada równości, pewności prawa i zasada proporcjonalności;

6) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 pr.bank, art. 405, 410 § 1 i 2, art. 117 § 1, 2 i 3 i art. 118 k.c. przez uznanie, że bezskuteczność kwestionowanych klauzul umownych skutkuje brakiem możliwości obowiązywania umowy, gdyż bank nie może żądać od kredytobiorcy zwrotu większej liczby środków pieniężnych aniżeli ściśle określonej i oddanej mu do dyspozycji, chociaż nie było podstaw do eliminacji z umowy klauzuli indeksacyjnej, a umowa powinna zostać utrzymana w mocy, ponieważ jej obowiązywanie było prawnie możliwe;

7) art. 481 § 1 i 2 w zw. z art. 455 k.c. i art. 69 ust. 1 pr.bank, dyrektywy 93/13 oraz art. 405, 410 § 1 i 2 i art. 411 k.c. przez przyjęcie, że roszczenie odsetkowe staje się wymagalne od dnia wezwania do zapłaty i upływu kilku dni od doręczenia modyfikacji powództwa, mimo że zobowiązania zwrotu świadczeń obu stron powstają i stają się wymagalne dopiero z momentem orzeczenia o nieważności umowy kredytu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

I. Omówienie zarzutów naruszenia przepisów postępowania wymaga przypomnienia, czym jest powództwo (żądanie) ewentualne. Żądaniem ewentualnym jest żądanie zgłoszone na wypadek oddalenia w całości żądania podstawowego. Przedmiotem żądania ewentualnego nie może być to samo świadczenie co w przypadku żądania podstawowego, jeżeli oba żądania są oparte na tej samej podstawie faktycznej. Alternatywne uzasadnienie prawa do tego samego świadczenia nie oznacza zgłoszenia żądania ewentualnego. Żądanie zwrotu spełnionego świadczenia jest tym samym żądaniem niezależnie od sposobu uzasadnienia prawa do zwrotu świadczenia. Nie można oddalić powództwa o świadczenie, a następnie zasądzić to samo świadczenie z innym uzasadnieniem w uwzględnieniu powództwa ewentualnego.

Żądanie określone przez powódkę jako ewentualne spełniało powyższy warunek tylko co do rat spłaconych od 1 lutego do 5 września 2009 r., ponieważ raty spłacone po tym okresie, do 2 lutego 2019 r. włącznie, wchodziły już w zakres

żądania podstawowego. Przy tym żądanie ewentualne powinno pozostawać w związku z żądaniem podstawowym. Tymczasem żądanie zwrotu części lub całości rat uiszczonych w okresie od 6 września 2009 r. do 2 lutego 2019 r. (żądanie podstawowe) jest niezależne od żądania zwrotu rat zapłaconych wcześniej, tj. od 1 lutego do 5 września 2009 r. Żądania te mogą być dochodzone jednocześnie w jednym lub dwóch odrębnych procesach. Zatem zgłaszając w toku procesu żądanie ewentualne powódka w istocie rozszerzyła powództwo o żądanie zwrotu rat uiszczonych od 1 lutego do 5 września 2009 r., a obowiązkiem Sądu pierwszej instancji było wezwanie powódki do oznaczenia wysokości tego żądania. Ostatecznie Sąd Rejonowy nie orzekł o żądaniu „ewentualnym” i powyższe zaniechanie jest nieistotne.

Kolejnym zagadnieniem, już ściśle związanym z zarzutem naruszenia przepisów postępowania, jest podział świadczenia na części. Zarzut kasacyjny jest oparty na błędnym założeniu, że świadczenie w postaci danej raty kredytu można podzielić na części przypisane różnym postanowieniom umowy, w tym część wynikającą z waloryzacji. Tymczasem zapłacona rata kredytu jest określonym co do wysokości świadczeniem pieniężnym, które można podzielić dowolnie na mniejsze sumy (art. 379 § 2 k.c.). W przypadku żądania zwrotu części raty wyłącznie kwestią uzasadnienia jest wskazanie argumentów, że w świetle prawa wysokość raty została zawyżona i nadpłata jest świadczeniem nienależnym. Jeżeli kredytobiorca żąda zwrotu części raty ze względu na brak mocy wiążącej postanowień umowy o waloryzacji i oprocentowaniu zmiennym (art. 385¹ § 1 k.c.), to sąd nie jest związany uzasadnieniem istnienia nadpłaty i w granicach żądania może uwzględnić powództwo w całości lub części uznając zapłaconą ratę za świadczenie nienależne w całości lub części, lecz z innych przyczyn od podniesionych przez kredytobiorcę. Należy jeszcze wskazać, że zgłaszając żądanie ewentualne kredytobiorca wskazał, że także żądanie podstawowe uzasadnia nieważnością umowy w całości, niezależnie od pierwotnego uzasadnienia opartego na tezie o niezwiązaniu tylko niektórymi postanowieniami.

Przedmiotem żądania był zwrot części rat zapłaconych w okresie od 6 września 2009 r. do 2 lutego 2019 r. Podstawą faktyczną powództwa było właśnie zapłacenie bankowi tych konkretnych rat, a zagadnienie abuzywności

określonych postanowień umowy służyło jedynie uzasadnieniu żądania, lecz nie wchodziło w skład podstawy faktycznej żądania. Suma tych rat wynosiła 154 795,86 zł i sądy obu instancji uznały je za świadczenie nienależne w całości. Ponieważ raty były płacone pierwszego dnia każdego miesiąca, podstawa faktyczna zasądzanego roszczenia, oznaczona przez Sąd Rejonowy jako raty zapłacone od 1 października 2009 r. do 1 lutego 2019 r., jest tożsama z podstawą faktyczną żądania oznaczonego jak raty zapłacone w okresie od 6 września 2009 r. do 2 lutego 2019 r. (są to te same raty). Omawiając zarzut przedawnienia, sądy *meriti* błędnie uznały ratę zapłaconą 1 września 2009 r. za objętą żądaniem pozwu, co jednak nie miało wpływu na rozstrzygnięcie. Zasądzając 55 407,41 zł Sąd pierwszej instancji nie orzekł ponad żądanie i nie orzekł o innym przedmiocie, a tym samym sądy obu instancji nie naruszyły art. 321 § 1 k.p.c.

Także pozostałe wskazane w zarzucie przepisy postępowania nie zostały naruszone. Sąd drugiej instancji jednoznacznie określił w uzasadnieniu podstawę faktyczną zasądzanego roszczenia (raty zapłacone przez kredytobiorcę w określonym okresie na sumę 154 795,86 zł) oraz jego podstawę prawną (art. 410 k.c.), a także wskazał przyczynę oceny rat jako świadczenia nienależnego: nieważność umowy w całości ze względu na abuzywność postanowień o kursie CHF stosowanym do waloryzacji kredytu.

II. Zarzuty naruszenia prawa materialnego także są niezasadne. W umowie kredytu indeksowanego do waluty obcej kurs przeliczenia spłaty w złotych na wyrażoną w walucie obcej wysokość raty kredytu bezpośrednio wpływa na wysokość spłaty w złotych, czyli określa świadczenie główne kredytobiorcy. Postanowienia umowy określające świadczenia główne podlegają ocenie na podstawie art. 385¹ §1 k.c. tylko pod warunkiem, że nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Teza Sądu drugiej instancji, że wymóg jednoznaczności sformułowania nie ogranicza się do samego brzmienia postanowienia umowy, lecz wymaga przedstawienia transparentnego mechanizmu kształtowania kursu CHF przez bank, jest utrwalona w orzecznictwie, a świadomość kredytobiorcy co do możliwych zmian kursu CHF nie jest istotna dla oceny postanowień kursowych jako niejednoznacznych.

Kolejnym warunkiem stosowania art. 385¹ § 1 k.c. jest brak indywidualnego uzgodnienia spornych postanowień umowy. Przyjęcie tej przesłanki przez Sąd odwoławczy nie jest przedmiotem zarzutów kasacyjnych.

Skoro zostały spełnione przesłanki oceny klauzuli kursowej pod kątem sprzeczności z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów kredytobiorcy, należy rozpatrzyć zarzut przytoczony wyżej w pkt II.2., tj. bezpodstawnego uznania tej klauzuli za abuzywną. Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone. Sąd Okręgowy jako argument za niedozwolonym charakterem klauzuli kursowej powołał także nienależyte pouczenie kredytobiorcy o skali ryzyka kursowego, lecz był to argument powołany w drugiej kolejności. Sąd przede wszystkim wywiódł abuzywność z możliwości jednostronnego kształtowania wysokości zobowiązania kredytobiorcy przez bank. Zarzut nie jest zasadny.

Skoro klauzula kursowa zawarta w umowie kredytu indeksowanego nie wiąże, to do umowy tej stosuje się uchwała pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118), która do rangi zasady prawnej podniosła następujące tezy:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 ustawy o Sądzie Najwyższym), uniemożliwiają uznanie umowy stron za ważną w jakimkolwiek

zakresie i czynią bezprzedmiotową ocenę zasadności zarzutów skargi zmierzających do podważenia tezy o nieważności umowy kredytu w całości. Sąd Najwyższy zobowiązany jest do uznania tezy zaskarżonego wyroku o nieważności umowy za odpowiadającą prawu, gdyż do nieważności umowy kredytu indeksowanego w świetle uchwały z 25 kwietnia 2024 r. wystarcza abuzywność klauzuli przeliczeniowej.

Powołaną wyżej uchwałą z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, Sąd Najwyższy wiążąco uznał, że bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy. Argumenty przyjęte na uzasadnienie tej tezy przemawiają za tym, iż roszczenie kredytobiorcy staje się wymagalne na skutek wezwania banku do zapłaty z powołaniem się na niezwiązanie w części lub w całości umową. Zatem zaskarżony wyrok nie narusza art. 455 k.c. przez zasądzenie odsetek od wezwania do zapłaty. Pozostałych przepisów powołanych przez skarżącego w ogóle nie stosuje się przy wyznaczaniu daty wymagalności roszczenia, a tym samym początku biegu odsetek.

Artykuł 405, 410 § 1 i 2 i art. 411 k.c. regulują zwrot świadczeń spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy, lecz nie stanowią o terminie zwrotu świadczeń. Wynikająca z art. 385¹ § 1 k.c. możliwość przywrócenia mocy prawnej niedozwolonemu postanowieniu umowy oświadczeniem konsumenta, ze skutkiem *ex tunc*, nie pozbawia wymagalności roszczenia konsumenta o zwrot nienależnie spełnionych świadczeń. Jeżeli konsument żąda od przedsiębiorcy świadczenia z powołaniem się na niedozwolony charakter niektórych postanowień umowy, to dostatecznie wyraża swoje stanowisko co ważności umowy lub jej części, a jego roszczenie staje się wymagalne zgodnie z art. 455 k.c. Artykuł 385¹ § 1 k.c. nie ustanawia wyjątków od zasady z art. 455 k.c., ponieważ reguluje inne zagadnienie – przesłanki uznania postanowienia umowy za niedozwolone i skutek prawny takiego uznania w postaci niezwiązania konsumenta tym postanowieniem; nie odnosi się do terminu spełnienia świadczeń powstających na skutek nieważności postanowienia umowy lub całej umowy.

Ponieważ skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw, została oddalona (art. 398¹⁴ k.p.c.).

Na podstawie art. 98 § 1 i 1¹ oraz art. 99 k.p.c. powódce przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Dariusz Pawłyszcz

Marcin Krajewski

Krzysztof Wesołowski

Na mocy art. 330 § 1 k.p.c. stwierdzam
niemożność podpisania uzasadnienia wyroku
przez sędziego SN Krzysztofa Wesołowskiego z
powodu długotrwałej nieobecności
19.01.2026 SSN Marcin Krajewski

(R.N.)

[r.g.]